

POD Wetenschapsbeleid

Activiteitenverslag 2018 van de Cel Duurzame Ontwikkeling

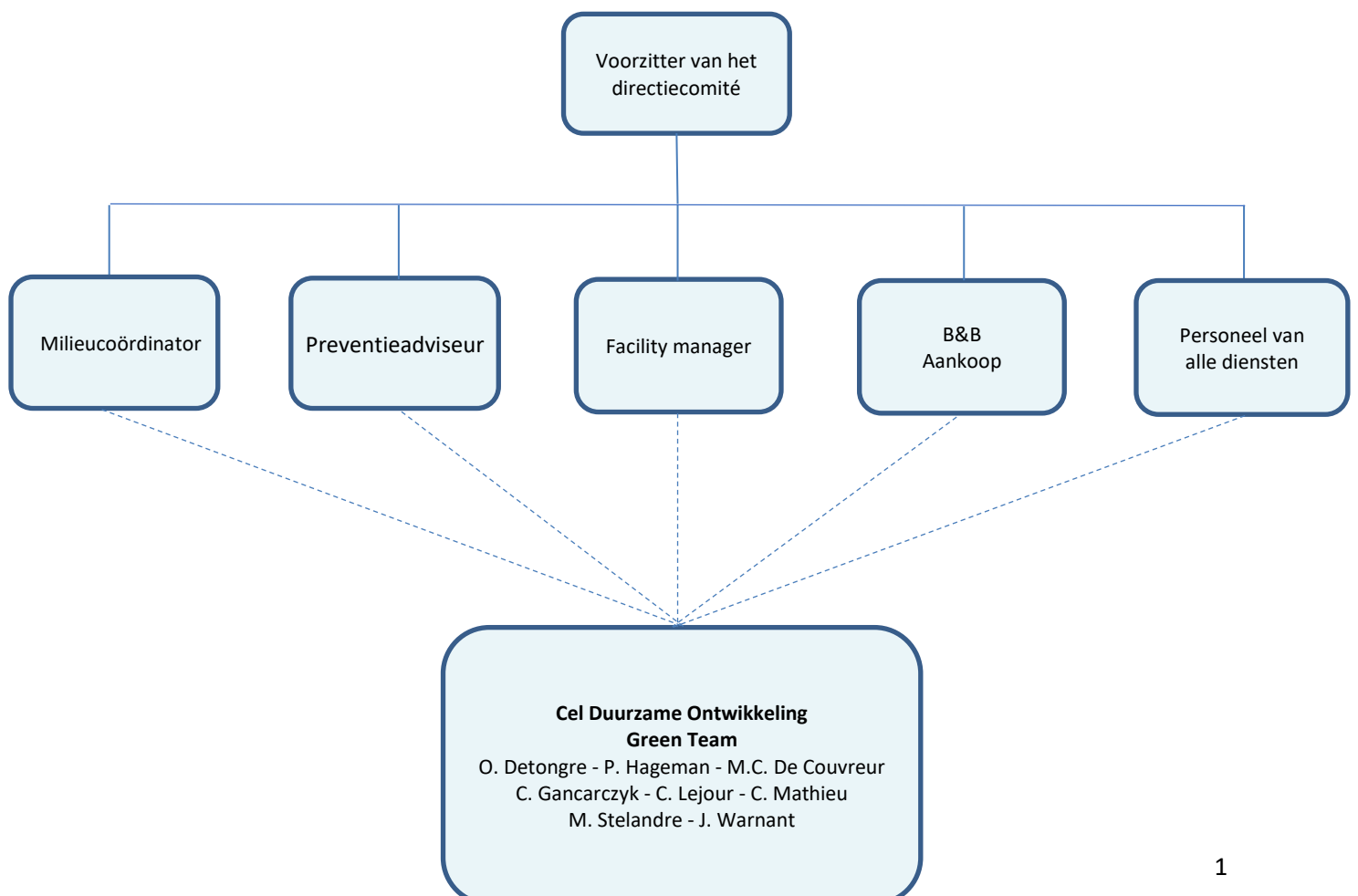

(de heer Olivier Detongre, lid van de ICDO, en mevrouw Anne Fierens, plaatsvervangster)

De cel DO werd opgericht in december 2004 en is voor het eerst in februari 2005 samengekomen. Sinds 2012 heet de cel DO "Green Team".

Het is evident dat duurzame ontwikkeling en milieubescherming iedereen aanbelangen. Het onderstaande organigram stelt de actoren voor die in 2018 direct betrokken zijn bij het doen slagen van het milieumanagementsysteem en de bewustmaking voor duurzame ontwikkeling.

Organigram Green Team

Activiteiten van de cel Duurzame Ontwikkeling

De activiteiten van de cel DO (Green Team) zijn:

- Opstelling en follow-up van het jaaractieplan voor duurzame ontwikkeling;
- Steun bij de uitvoering van de regelgevingsimpactanalyse (RIA);
- Bewustmakingsacties inzake duurzame ontwikkeling;
- Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen in het kader van het Federaal plan voor duurzame ontwikkeling;
- Follow-up van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten;
- Follow-up van de uitvoering van het EMAS;
- Jaarlijks plan betreffende de berichtgeving over duurzame ontwikkeling;
- Follow-up van andere initiatieven met betrekking tot DO: lancering van onderzoeksprogramma's en -projecten die rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking hebben op duurzame ontwikkeling, bewustmakingsinitiatieven, informatie-uitwisseling en andere initiatieven om duurzame ontwikkeling te promoten, vergaderingen, colloquia enz.

In 2018 is de cel DO (Green Team) drie keer bijeengekomen.

De volgende bewustmakingsacties werden georganiseerd:

- Wekelijkse verdeling van fruit en soep;
- Uitdeling van thermossen aan al het personeel met de bedoeling het verpakkingsafval te verminderen;
- Nieuwsbrieven EMAS;
- Europese week van de mobiliteit: nieuwsbrief, affiches, informatiestand, uitdeling van materiaal voor fietsers;
- Noodplan - Vervuilingspieken;
- Europese week van de afvalvermindering: nieuwsbrief, affiches;
- Opleiding Fietsen in de stad;
- Inzameling van oude gsm's: beter recyclen dan weggooien.

Voor meer details over de activiteiten van de cel DO in 2018, verwijzen we naar de jaarlijkse milieuverklaring (http://www.belspo.be/belspo/organisation/env_nl.stm).

Maatregelen en acties van de POD Wetenschapsbeleid die bijdragen tot duurzame ontwikkeling

Het is een open deur intrappen door te stellen dat ons land voor belangrijke uitdagingen staat. We denken hierbij aan het verder werken aan het halen van de Barcelona-doelstelling (3% van het bbp besteden aan onderzoek en ontwikkeling), meewerken aan het creëren van jobs en welzijn door innovatie, optimaliseren van de werking van de Belgische onderzoeksruimte en strijden tegen de klimaatverandering. Het departement van het Federaal Wetenschapsbeleid

dat zowat 200 medewerkers telt in zijn centrale administratie en ongeveer 2400 medewerkers verspreid over de 10 federale wetenschappelijke instellingen en Belnet, draagt daar ruimschoots toe bij.

Met de door ons departement beheerde onderzoeksprogramma's reiken we de regering betrouwbare en valabele gegevens aan waarmee zij onderbouwde beslissingen kan nemen op het gebied van duurzame ontwikkeling, de strijd tegen de klimaatverandering, biodiversiteit, energie, gezondheid, mobiliteit en de informatiemaatschappij.

We beheren ook de Belgische bijdrage aan de Europese ruimtevaartorganisatie. Die deelname van België, als vijfde grootste financier van de ESA, is van strategisch belang voor ons land en van essentieel belang voor onze bedrijven. Wij bieden bedrijven die aan de verschillende AIRBUS-programma's wensen deel te nemen, onmisbare O&O-steun om zich te kunnen positioneren, nu er wereldwijd een onverbidelijke strijd woedt in die sector.

De 10 federale wetenschappelijke instellingen die deel uitmaken van het departement, bieden wetenschappers een uitzonderlijk onderzoekskader en -instrumentarium aan.

A. Bestuursovereenkomst 2016-2018

In de bestuursovereenkomst worden de verbintenissen gedefinieerd die de programmatorische federale overheidsdienst (POD) Wetenschapsbeleid en de federale regering aangaan in het kader van de uitvoering van de bestuursovereenkomsten voor de periode van 1 januari 2016 tot 31 december 2018.

In de bestuursovereenkomst worden de nodige voorwaarden toegelicht voor de uitvoering van de dienstverlenende opdrachten die bij de wet of krachtens deze laatste werden toegewezen aan het Federaal Wetenschapsbeleid. Die bestuursovereenkomst beschrijft ook hoe de aan het Federaal Wetenschapsbeleid toegewezen opdrachten worden uitgevoerd, hoe die opdrachten beter kunnen worden uitgevoerd en wat daartoe de vereiste middelen zijn.

Die bestuursovereenkomst omvat 12 strategische doelstellingen (art. 27), de operationele doelstellingen (art. 28) en de belangrijkste projecten, processen, initiatieven of acties (art. 29) met betrekking tot een efficiënte en kwaliteitsrijke uitvoering van de opdrachten, waaronder:

- Herpositionering van de onderzoeksacties (O&O-programma's, ondersteuning van de onderzoeksinfrastructuren enz.) in het licht van de nieuwe prioriteiten van de federale regering. Het is de bedoeling zo de complementariteit te maximaliseren ten opzichte van de door de andere gezagsniveaus opgezette acties en ter ondersteuning van een relevante wetenschappelijke expertise, zoveel mogelijk onder leiding van de federale wetenschappelijke instellingen;
- Een optimale coördinatie tussen alle Belgische overheden op het gebied van wetenschap en innovatie ter ondersteuning van het innovatie- en integratiesysteem voor de acteurs ervan op internationaal vlak;
- Een betere dienstverlening en interactie met alle overheden, departementen en (federale) wetenschappelijke instellingen;
- De transversale doelstelling Duurzame Ontwikkeling (art. 35) voor alle FOD's en POD's.

B. Bestuursplan 2017

Na de vernietiging door de Raad van State in februari 2018 van de aanstelling van de voorzitter van het directiecomité, heeft de staatssecretaris belast met het wetenschapsbeleid beslist de validiteit van het bestuursplan 2017 te verlengen tot de aanstelling van een nieuwe voorzitter van het directiecomité plus twee maanden. Daar er in 2018 geen nieuwe voorzitter werd aangesteld, heeft de POD Wetenschapsbeleid geen bestuursplan opgesteld voor dat jaar.

Het bestuursplan 2017 omvat het project T 4.1. Handhaving van de EMAS-registratie van de POD Wetenschapsbeleid alsook van vele andere projecten die gelinkt zijn aan punt hieronder.

C. Beleidslijnen die bijdragen tot duurzame ontwikkeling

Ziehier de competenties en het gevoerde beleid die de laatste jaren tot de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling hebben bijgedragen, die per algemene directie worden voorgesteld.

1. AD Onderzoek en Ruimtevaart

➤ **Directie Onderzoeksprogramma's**

De directie Onderzoeksprogramma's zet meerjarige onderzoeksprogramma's op het getouw met als referentiekader internationale beslissingen en overeenkomsten of regerings- en ministeriële verklaringen.

Die programma's zijn multidisciplinair en bieden onderzoek in netwerkverband aan. Europese onderzoeksteams krijgen de kans zich bij projecten aan te sluiten wanneer er oproepen voor voorstellen worden gelanceerd, terwijl de POD Wetenschapsbeleid op zijn beurt kan aansluiten op het programma ERA-NET van de Europese Commissie.

De POD Wetenschapsbeleid ondersteunt ook meer structurele activiteiten, te weten:

- Een thematische platform ter ondersteuning van de besluitvorming, onder andere op het gebied van de biodiversiteit;
- De Belgische verzamelingen voor micro-organismen (BCCM), als drager van het universitair en industrieel onderzoek. Zij bieden ook zeer gespecialiseerde diensten aan alle categorieën van particuliere en publieke gebruikers aan.

Alle lopende programma's in verschillende onderzoekstadia dragen elk op hun manier bij tot de doelstellingen van duurzame ontwikkeling, te weten:

BRAIN-be: Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks (2012-2017)

BRAIN-be beoogt zowel tegemoet te komen aan de wetenschappelijke kennisbehoeften van de federale departementen als het wetenschappelijk potentieel van de federale wetenschappelijke instellingen (FWI's) te ondersteunen.

De strategische doelstellingen van het BRAIN-be programma werden gedefinieerd in het licht van de federale (politieke en wetenschappelijke) visies en prioriteiten.

BRAIN-be is opgebouwd rond 6 thematische assen:

- Ecosystemen, biodiversiteit, evolutie
- Geosystemen, heelal en klimaat
- Cultureel, historisch en wetenschappelijk erfgoed
- Strategieën van de federale overheid
- Belangrijke maatschappelijke uitdagingen
- Collectiebeheer

Dat programma snijdt in thematische oproepen grote maatschappelijke problemen aan, zoals de klimaatverandering en de aanpassing eraan, de overgang naar een koolstofarme maatschappij die efficiënt omgaat met hulpbronnen, de biodiversiteit, het mariene milieu (in het bijzonder de Noordzee) en het zoetwatermilieu, Antarctica, de Digital Turn, de problematiek van de immigratie, de sociale zekerheid, de aanpassing en de innovatie van het federale systeem, de uitdagingen op het gebied van volksgezondheid, de gezondheid van dier en milieu, de vergrijzing, de veiligheid enz.

De ministerraad heeft eind 2018 de tweede fase van dat programma (2018-2023) goedgekeurd.

De doelstellingen van dat programma zijn dezelfde gebleven, maar werden opgebouwd rond de drie volgende pijlers:

- Uitdagingen en kennis van de levende en niet-levende wereld
- Erfgoedwetenschap ("Heritage Science")
- Federale maatschappelijke uitdagingen

FEDtWIN

Het nieuwe programma FEDtWIN heeft als doel een duurzame samenwerking te promoten tussen de federale wetenschappelijke instellingen (FWI) en de universiteiten door permanente functies in het leven te roepen voor postdoctoraalonderzoekers die op gelijke wijze (50% - 50 %) aan een FWI en een universiteit worden verbonden.

DR: Drugs

Daar drugmisbruik in onze samenleving een ernstig gezondheidsprobleem is, wil dit programma een antwoord bieden op de meest prangende vragen over druggebruik en drugverslaving. Voorkomen is beter is dan genezen, er wordt in dit programma dan ook resoluut gepleit voor preventie.

BCCM

De Belgian Co-ordinated Collections of Micro-organisms (BCCM™) bestaan uit zeven complementaire dienstverlenende cultuurverzamelingen voor onderzoeksdoeleinden.

De coördinatie van deze verzamelingen berust bij een centraal team van het Belgisch Federaal Wetenschapsbeleid. Het BCCM-consortium heeft als opdracht het biologisch materiaal van

zijn verzamelingen, de bijbehorende informatie en zijn ervaring en technische kennis op het vlak van fundamentele en toegepaste (micro)biologie te delen met zijn partners uit academische en industriële kringen. De BCCM-verzamelingen slaan zo de brug tussen wetenschappelijke expertise en hoogstaande dienstverlening.

Belgian Biodiversity Platform

Het Belgische biodiversiteitsplatform is het informatie- en communicatieplatform over wetenschappelijk onderzoek naar biodiversiteit in België. Het platform verleent bevoorrechte toegang tot basisgegevens en onderzoeksinformatie over biodiversiteit. Het bevordert de multidisciplinaire samenwerking tussen wetenschappers onderling en tussen wetenschappers en beleidsmakers.

➤ **Directie Lucht- en Ruimtevaarttoepassingen**

De directie Lucht- en Ruimtevaarttoepassingen is belast met het dagelijks beheer van de Belgische ruimtevaartinspanningen op Europees niveau (Europese ruimtevaartorganisatie of Europese Unie) of op bilateraal niveau (Frankrijk, Rusland, Argentinië). Zij is ook verantwoordelijk voor de bijdrage van de Belgische Staat aan de luchtvaartprogramma's Airbus.

België is sinds een dertigtal jaar actief op ruimtegebied en stond mee aan de basis van de oprichting van de Europese ruimtevaartorganisatie (ESA). De ruimtevaartactiviteiten zijn goed voor 199 miljoen euro, waarvan 190 miljoen euro voor de deelname aan de ESA-programma's. Met zijn inzet beheert de dienst alle ruimteprogramma's inzake ruimtewetenschappen, aardobservatie, navigatie, telecommunicatie, internationaal ruimtestation, ruimteverkenning, lanceerraketten en technologische en wetenschappelijke programma's.

In het kader van een nationaal onderzoeksprogramma inzake aardobservatie (STEREO III "Support to Exploitation and Research on Earth Observation" 2014-2020), worden de gegevens afkomstig van die satellieten wetenschappelijk geëxploiteerd, waarbij de nodige knowhow wordt gecreëerd om de gegevens te interpreteren.

➤ **Directie Federale, interfederale en internationale coördinatie**

Ook via de directie Federale, interfederale en internationale coördinatie wakkert Belspo de zorg voor het milieu en duurzame ontwikkeling internationaal aan, vooral via de internationale overeenkomsten die ze afsluit of die ze in naam van het hele land implementeert.

➤ **Directie Dienst voor wetenschappelijke en technische informatie (DWTI)**

De directie Dienst voor wetenschappelijke en technische informatie kan, met de inpassing van de dimensies milieu en duurzame ontwikkeling in sommige statistieken die zij verzamelt, helpen bij het kwantificeren van de zowel door de bedrijven als door de in de onderzoekssector actieve overheid gegenereerde externaliteiten.

➤ **Programma DIGIT-04**

Het programma DIGIT-04 (2019-2024) voor de digitalisering van het wetenschappelijk en cultureel patrimonium van de federale wetenschappelijke instellingen en het Koninklijk Belgisch Filmarchief is een transversaal programma met als doel de instellingen zoveel mogelijk te doen samenwerken en onderling synergieën tot stand te brengen (schaaleffecten), door onder andere de beschikbare middelen zoveel mogelijk te delen (uitrusting, infrastructuur en personeel).

DIGIT-04 omvat twee hoofdstukken, te weten:

- de digitalisering zelf, met inbegrip van de verrijking van de metadata, waarvoor de deelnemende instellingen en gespecialiseerde privébedrijven elk voor een deel zorgen, via door Belspo beheerde gemeenschappelijke overheidsopdrachten;
- de bewaring op lange termijn van de digitale content op een gemeenschappelijke infrastructuur.

Dankzij de digitalisering van de (bij voorrang meest kwetsbare, meest kostbare en/of meest geraadpleegde) collecties, kunnen deze laatste worden bewaard en het aantal manipulaties van de oorspronkelijke stukken worden beperkt. Zo kunnen ze onder een ruimer publiek worden verspreid, waaronder onderzoekers, door ze online te plaatsen, zodat de originele stukken minder moeten worden geraadpleegd.

Digitaliseren heeft uitsluitend zin als alles wat gedigitaliseerd wordt voor een lange periode duurzaam kan worden opgeslagen en beveiligd. In de vorige fase van het programma (DIGIT-03) werd een gemeenschappelijke informatica-infrastructuur ontwikkeld om gedigitaliseerde archiefdocumenten, voorwerpen en onderzoeksgegevens lang te bewaren. Die infrastructuur garandeert dat de vandaag opgeslagen gedigitaliseerde voorwerpen en de nieuwe in de toekomst te digitaliseren voorwerpen voor lange tijd toegankelijk, bruikbaar en intact blijven (meer dan tien jaar), wat ruim boven de levensduur van welk specifiek opslagsysteem, technologie of bedrijf ook ligt.

➤ **Het Poolsecretariaat**

Het Belgische Poolsecretariaat werd in het leven geroepen om het federaal onderzoeksstation "Prinses Elisabeth" op Antarctica een administratief en financieel kader te geven dat snel kan inspelen op zijn zeer specifieke behoeften. Het is een gemengd publiek-privaat orgaan waarin het Federaal Wetenschapsbeleid de departementen Buitenlandse Zaken, Defensie, Duurzame Ontwikkeling en de Internationale Poolstichting verenigt die de bouw ervan verzorgt.

Als bestuursorgaan beheert het secretariaat het logistieke onderhoud van de basis, met inbegrip van het afvalbeheer, de bevoorrading en de herstelling van het materiaal. Het staat ook in voor de coördinatie, de uitvoering en de promotie van de wetenschappelijke activiteiten van het station en de verspreiding van de wetenschappelijke kennis inzake onderzoek op Antarctica en klimaatverandering.

2. Federale wetenschappelijke instellingen

De 10 federale wetenschappelijke instellingen die deel uitmaken van het departement, bieden wetenschappers een uitzonderlijk onderzoekskader en –instrumentarium aan en huisvesten

eveneens wetenschappelijke, kunst- en historische collecties die jaarlijks door meer dan 1,2 miljoen bezoekers worden bewonderd.

- AD Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de provinciën
- AD Koninklijke Bibliotheek van België
- AD Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium
- AD Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis
- AD Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België
- AD Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
- AD Koninklijk Museum voor Midden-Afrika
- AD Belgisch Instituut voor Ruimte-aeronomie
- AD Koninklijke Sterrenwacht van België
- AD Koninklijk Meteorologisch Instituut van België

Voor de laatste vijf AD's zijn betrokken bij aan duurzame ontwikkeling gelinkte projecten. Behalve hun activiteiten die bijdragen tot een beter inzicht in ons milieu, zijn de federale wetenschappelijke instellingen resoluut op de toekomst gericht met de inpassing in hun dagelijkse werking van het milieu en, ruimer bekeken, van de duurzame ontwikkeling.

3. Belgisch telematica-onderzoeksnetwerk (Belnet)

Belnet heeft tot doel bij te dragen tot de ontplooiing van de kennis- en informatiemaatschappij via het leveren en ondersteunen van innovatieve en kwaliteitsvolle netwerkinfrastructuren en bijhorende diensten ten behoeve van het onderzoek, de wetenschap en het onderwijs.

Belnet levert in dat verband aan zijn gebruikers onder meer geavanceerde telematicadiensten.

Krachtlijnen van een duurzaam beheer in de interne werking van de POD Wetenschapsbeleid

Door zich te voorzien van een milieumanagementsysteem toont het Federaal Wetenschapsbeleid zijn belangstelling en zijn inzet voor duurzame ontwikkeling, de bescherming van onze leefomgeving en zijn wil om de impact van zijn activiteiten op het milieu te verminderen. De registratie van ons Eco Management en Audit Scheme - EMAS sinds 2006 is de externe herkenning van ons engagement voor duurzame ontwikkeling en ons respect voor het milieu.

Door die voluntaristische aanpak voor continue verbetering, is het Federaal Wetenschapsbeleid van plan een voorbeeldrol te spelen. Daar ons departement via zijn onderzoeksprogramma's het meest heeft geïnvesteerd in duurzame ontwikkeling, was het logisch dat het de stuwende kracht werd voor goede milieupraktijken.

Verschillende federale wetenschappelijke instellingen hebben ook met succes een milieumanagementsysteem ingevoerd conform het EU Eco-Management and Audit Scheme (EMAS). Zo zijn de AD Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen en de AD Koninklijk

Meteorologisch Instituut van België, alsook de staatsdienst met afzonderlijk beheer BELNET sinds eind 2015 EMAS-geregistreerd.